

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА В КОНТЕКСТІ ЕЛІТАРНОЇ КОНЦЕПЦІЇ Г. МОСКА

Постанова проблеми. З давніх давен суспільство завжди ділилося на керуючих і керованих. Багато політичних мислителів намагалося трактувати суть поняття еліта в своїх політичних вченнях, проте класична теорія еліти сформувалася на межі XIX-XX ст. Одним з її основоположників був італійський мислитель Гаєтано Моска. Оскільки еліта є панівною верствою керуючого суспільства, тому ми вважаємо, що нам варто розкрити суть елітарної концепції Гаєтано Моска

Мета. Розкрити суть поняття політичної еліти в контексті елітарної концепції Гаєтано Моска.

Досягнення означеної мети потребує розв'язання наступних завдань:

- розкрити суть елітарної концепції Г. Моска;
- проаналізувати характерні риси та ознаки правлячого класу в класичній теорії еліт.

Виклад матеріалу. Суспільство завжди поділялося на два класи населення: підпорядкований та панівний. До першого виду відноситься більша частина суспільства, яка підпорядковується та слідує настановам панівної меншості. Саме цю, керуючу, панівну меншість, ми називаємо «елітою».

Термін «еліта» (від фр. elite - кращий, відбірний) ввійшов у наукову термінологію на рубежі XIX-XX ст. У широкому соціологічному контексті ним позначається вищий, відносно замкнений за чисельністю прошарок суспільства, контролюючий його основні економічні, політичні і культурні ресурси.

Сучасні концепції еліт багатоманітні. Особливу групу серед них становлять засновані на ціннісному підході концепції демократичного елітизму, або (в контексті теорії демократії) елітарної демократії. Річ у тому, що теорія демократії як правління народу і теорія еліт як правління незначної меншості суперечать одна одній. Основоположники теорії еліт Г. Моска, В. Парето і Р. Міхельс розв'язували цю суперечність на користь теорії еліти, ставлячи під сумнів можливість народодовладдя. Але нині більшість політологів намагається знайти компроміс між елітизмом і принципами демократії, розробляючи концепції демократичного елітизму.

Гаєтано Моска (1858–1941) у своїй теорії еліт виходив з концепції правлячого (політичного) класу, яка, володіючи певними якостями і ресурсами, посідала високе становище у суспільстві, військова сила, священний сан, багатство, походження (переважно народження, сімейні зв'язки), знання і досвід управління - монополізує владу в своїх руках.

У своїй праці «Правлячий клас» (1939 р.) Моска визнає: суверенна влада організованої меншості над неорганізованою більшістю неминуха. На його думку: «не закон, а суспільство завжди керується меншістю», «навіть коли відбувається зміна влади, вона передається з рук однієї меншості до рук іншої меншості». Правлячий клас схильний до змін через притаманні йому дві тенденції: аристократичну і демократичну. Перша тенденція проявляється у прагненні еліти «закритися» від іншої частини суспільства, передати свої привілеї за спадковістю. Наслідком цієї тенденції стає виродження еліти і суспільний застій. Демократична тенденція проявляється у поновленні правлячого класу за рахунок активних представників нижчих верств.

Отже, політичний клас, по-перше, вирізняється насамперед організованістю. Тому організована меншість сильніша неорганізованої більшості. Друге – «представники правлячого меншості незмінно мають властивості, реальні чи удавані, глибоко шановані в тому суспільстві, де вони живуть». Спеціальні знання і справжня наукова культура, відзначав Моска, стають важливою політичною силою тільки на високій ступені цивілізації, і тоді доступ у правлячий клас одержують лише ті, хто має ці знання (хто застосовує знання у військовій справі, управлінні, юриспруденції). Усі правлячі класи прагнуть стати спадкоємними, «якщо не за законом, то фактично». Свою соціальну перевагу вони прагнуть затвердити, розвиваючи необхідні якості за допомогою виховання, сімейних традицій, звичок свого класу. Правлячі класи занепадають, якщо перестають удосконалювати ті здібності, за допомогою яких вони прийшли до влади.

Ці теорії політичних еліт протистояли марксистським концепціям вирішальної ролі народних мас в історії, економічного базису суспільства. Вони ставили під сумнів і демократичний оптимізм ліберальних концепцій, що доводили принципову можливість і необхідність участі всіх громадян у публічній владі, її рівної доступності.

Висновки. Таким чином, за Г. Москою, у людських суспільствах переважає або тенденція формування закритих, стійких, кристалізованих правлячих класів, або тенденція до швидкого їх відновлення. Циркуляцію еліт у демократії він пояснював не лише психологічними, але і соціальними факторами, через перегрупування соціальних інтересів, виникнення нових соціальних сил з новими соціальними інтересами.

Список використаних джерел

1. Гурик М. Концепція еліти В. Липинського: аналіз і перспективи. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Культурологія. 2010. Вип. 5. С. 405-409. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2010_5_53
2. Демиденко Г.Г. Історія вчень про право і державу. Харків: Консум. 2006. 432 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3973.html>
3. Колісник Д. Моска Гаєтано. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ.: Парламентське видавництво, 2011. с.468
4. Моска Г. Правлячий клас. Социс. 1994. № 10. С. 187-198; № 12. С. 97-117.
5. Юрій М.Ф. Політологія. Навчальний посібник. Київ: Дакор, КНТ, 2006. 416 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1322.html>